

Sjømatnæringen: En bærebjelke i trøndersk næringsliv

jr. | junior consulting

TRØNDELAGSSTIFTELSEN

NAT
NÆRINGSALLIANSEN
FOR TRØNDELAG

Mai 2023

Hovedfunn

- Sjømat dominerer trøndersk eksport**

Siden starten av 2000-tallet har sjømatnæringen gått fra å stå for 20% av trøndersk eksport til å stå for 60,5% i 2022. Dette gjør sjømat til den klart største eksportvaren, over dobbelt så stor som den nest største. For flere kystsamfunn er havbruket hovedbasen for bosetting og livsgrunnlag. Dette gjelder i tillegg de største byene. Trondheim og Steinkjer, hvor havbruk og tilstøtende industrier er viktige deler av næringsgrunnlaget.
- Sjømatnæringen sysselsetter 12 000 i Trøndelag og blir stadig viktigere for verdiskapningen**

Sjømatnæringen sysselsetter 12 000 personer i Trøndelag, inkludert 4800 direkte ansatte og 1900 i tilknyttede leverandører. Videre gir det indirekte sysselsetting for 4500 personer. Dette utgjør 20% av sysselsettingen innen havbruk i Norge. Siden 2008 har næringen vokst fra å utgjøre 0,6% til 3% av Trøndelags verdiskapning, med en økning på 79% i antall ansatte og økte ringvirkninger for andre næringer i regionen.
- Nye sterke hovedkontor – samspill i en sterke næringsklynger**

Havbruket har ført til utvikling av en stor andel av de største bedriftene i Trøndelag, med hovedkontor i regionen, som konkurrerer internasjonalt. Havbruket er eneste globale næring hvor Norge har utviklet alle innsatsfaktorer, og har en sterk forankring og store ringvirkninger i Trøndelag gjennom en unik industri- og kompetanseklynge.
- Sjømatnæringen bidrar i betydelig grad til finansieringen av velferdstilbudet i Trøndelag**

Gjennom skatter og avgifter fra selskap, eiere, og arbeidstakere, og indirekte gjennom avgifter ved kjøp av varer og tjenester, betaler havbruksnæringen 3.1 milliarder kroner til fellesskapet, noe som tilsvarer 10 prosent av de frie inntektene som alle trønderske kommuner og fylkeskommunen hadde til disposisjon i 2021. I tillegg kommer bidragene til verdiskapning i form av sysselsetting, lønn til medarbeidere og annen støtte til lokalsamfunnene langs kysten.

Hovedfunn

- **Sjømat og havbruk dominerer blant de største bedriftene i Trøndelag**
Sjømat- og havbruksnæringen har en betydelig tilstedeværelse i Trøndelag, med 24% av regionens største bedrifter innen næringen. På Oslo Børs er sjømat- og havbrukssektoren også sterkt representert, da de utgjør 64% av verdien av Trøndelag-baserte selskaper notert på børsen. 8 av 21 børsnoterte bedrifter med hovedkontor i Trøndelag er tilknyttet sjømat- og havbrukssektoren, med en samlet børsverdi på over 97.6 milliarder kroner. Dette understreker næringens betydning for regionens næringsliv.
- **Verdensledende kunnskapsmiljø i synergi med NTNU/SINTEF**
Sjømatnæringens tette samarbeid med NTNU og SINTEF i Trøndelag har skapt et unikt kunnskapsmiljø, som har styrket Norges posisjon som en global leder innen havbruk- og fiskeriteknologi. Dette samspillet har bidratt til innovasjon, vekst og teknologiekspert i verdensklasse, der betydelige nyvinninger er vaksinerende av laks og optimalisering av føring.
- **Milliarder i risikokapital til andre næringer – bygger lokalsamfunn**
Havbruksbedriftene bidrar med risikokapital til andre bedrifter og industrier rundt om i Trøndelag. Havbrukets aktører er ofte «ledende investor» som får med andre investorer. Staten bidrar stort sett ikke med investeringskapital, og når det skjer forventes det ordinært at private tar den største risikoen. Havbruket i Trøndelag har også spilt en betydelig rolle i å bygge lokalsamfunn gjennom investeringer samt støtte til kultur, fritids- og idrettsaktiviteter.
- **Store investeringer fra havbruksnæringen revitaliserer lokalsamfunn**
Store investeringer fra havbruksnæringen skaper stor aktivitet i lokalsamfunnene, både gjennom byggingen og sysselsetting i etterkant. Et eksempel på dette er SalMars etablering av et stort settefiskanlegg i Malm hvor over 130 bedrifter har vært involvert, derav halvparten er lokale. Videre har byggingen bidratt til 250 årsverk, i tillegg til sysselsetting i etterkant. Denne investeringen har bidratt til å blåse liv i næringslivet i Malm, og skapt en sterk næringsklynge i dette utkantdistriktet.

Begrepsavklaringer

Sjømatnæringen – Dette omfatter NACE næringskode 3 og 10.2. Her inkluderes både bedrifter som driver med tradisjonelt fiske og havbruk, samt videreforedling av sjømat.

Havbruksnæringen – Havbruksnæringen inkluderer bedrifter som driver med akvakultur i sjøvann. Dette vil si fiskeoppdrett, skalldyroppdrett og dyrking av planter og alger i havet.

Fiskeeksport - Fiskeeksport er definert etter SSB sin definisjon av eksportgrupper. Denne inkluderer også bløtdyr slik som reker i tillegg til fisk. Den blir omtalt som fisk ettersom dette er den dominerende varen. Det er også verdt å merke seg at fiskeeksport inkluderer all fisk, uavhengig om det kommer fra tradisjonelt fiske eller oppdrett.

Indeksert – Indeksering av data vil si at man setter verdien i ett referanseår til 100 og sammenligner endringer i forhold til dette. Dette gjør det mulig å sammenligne forskjellige næringer selv om forskjellen på størrelsen på sammenligningsvariabelen er stor.

Verdiskapning – Denne rapporten bruker omsetningen til et selskap som målet på verdiskapningen i selskapet.

Produktivitet – Produktivitet i denne rapporten brukes om verdiskapning per sysselsatt.

Sysselsatt - Alle personer som har en arbeidsinntekt regnes som sysselsatte, enten de er ansatt et sted eller er selvstendig næringsdrivende. Dette vil si at et årsverk ikke er det samme som en sysselsatt. Vi bruker sysselsatt som begrep da dette er enklere å sammenligne på tvers av næringer.

Gjennomsnittlig årlig vekst – Dette er det samme som det engelsket begrepet CARG som er en måleenhet som beskriver den årlige gjennomsnittlige veksten av en investering, verdi eller annen variabel over en bestemt tidsperiode. $CAGR = ((\text{Sluttverdi} / \text{Startverdi})^{1 / \text{Antall år}}) - 1$

01 Bakgrunn

Trøndelag er en av de største havbruksregionene i Norge og står for mellom 20-25% av den norske produksjonen av oppdrettslaks¹. I tillegg til den direkte verdiskapningen knyttet til laks skaper havbruksnæringen store ringvirkninger i tilknyttede næringer og lokalsamfunnet.

De siste tiårene har havbruksnæringen bidratt til å gi betydelig vekst og optimisme langs kysten og deler av innlandet i Trøndelag. Dette har vært et viktig grunnlag for investering i innovasjon, nye teknologier og bedre løsninger. I tillegg har havbruksnæringen bidratt til å bygge opp lokalsamfunnene rundt industrien.

Hensikten med denne rapporten er å sette søkelys på og kartlegge ringvirkningene av havbruksnæringen i Trøndelag. Bestillere av rapporten er Trøndelagsstiftelsen og Næringsalliansen for Trøndelag.

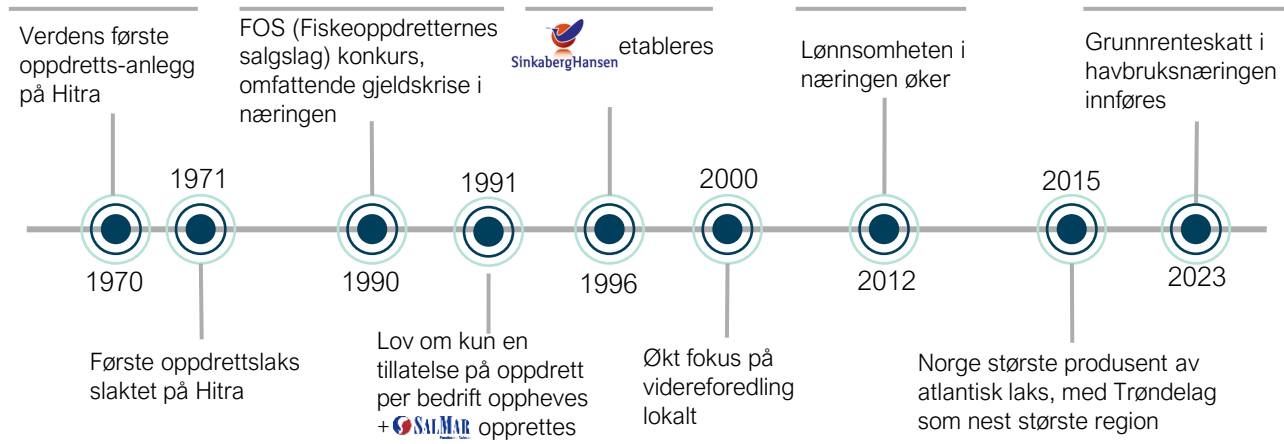
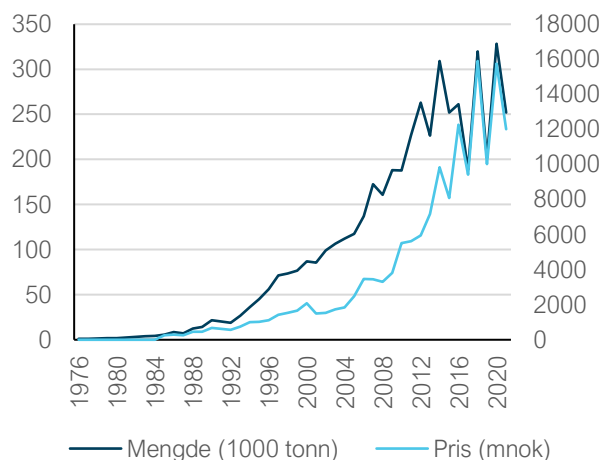
Det norske lakseeventyret startet i Trøndelag – gründere skapte næringen og forutsigbare rammevilkår gjorde at næringen kunne vokse

Havbruksnæringen i Trøndelag har opplevd en betydelig vekst de siste tiårene og er nå en av de viktigste industrielle og økonomiske drivkreftene i regionen. Denne veksten skyldes bl.a. en kombinasjon av gründer- og entreprenørskap, gunstige forhold for produksjon av laks langs Trøndelagskysten og forutsigbare rammevilkår.

Økt etterspørsel og effektivisering har bidratt til stor vekst i produksjon og verdi på 2000-tallet

Fra begynnelsen i 1971 frem til 2000 var det moderat vekst i havbruksnæringen i Norge og Trøndelag. På 2000-tallet eksploderte veksten grunnet økende global etterspørsel etter laks som en sunn og næringsrik kilde til protein. Næringens evne til å bygge opp et globalt marked for laks som en «egen kategori» har vært avgjørende for veksten og lønnsomheten. Et eksempel er den vellykkede introduksjonen av laks i sushi. Samtidig som etterspørselen har økt har det vært stor teknologisk utvikling og betydelig innovasjon, ikke minst i leverandørindustrien. Dette har bidratt til forbedring og effektivisering av alle ledd i verdikjeden, der blant annet utvikling av vaksiner har medført sterk reduksjon i bruk av antibiotika. I sum har dette ført til at den biologiske og miljømessige tåleevnen har økt. I takt med dette har lønnsomheten senere år også økt, noe som har gitt næringen vesentlig kapital brukt til videre investering i effektivisering og produksjon for å tilfredsstille etterspørselen i markedet.

Produksjons-volum og -verdi fisk Trøndelag¹

Havbruk er en næring der Norge sitter i forsetet teknologisk

Norge er verdensledende på teknologi og innovasjon innen havbruk, basert på forskningsbasert kunnskap og samarbeid mellom havbruksselskaper, leverandører og forskningsmiljøer. Dette setter havbruksnæringen i en særstilling sammenlignet med andre norske eksportnæringer som i stor grad bruker kunnskap og innovasjoner fra andre land.

Trøndelag blant Norges største på sysselsetting i sjømatnæringen

Per 4. kvartal 2022:

4 765

sysselsatte gjør Trøndelag til en stor aktører innen sjømatindustrien i Norge, med 16% av den totale sysselsetting innen sektoren i Norge².

20%

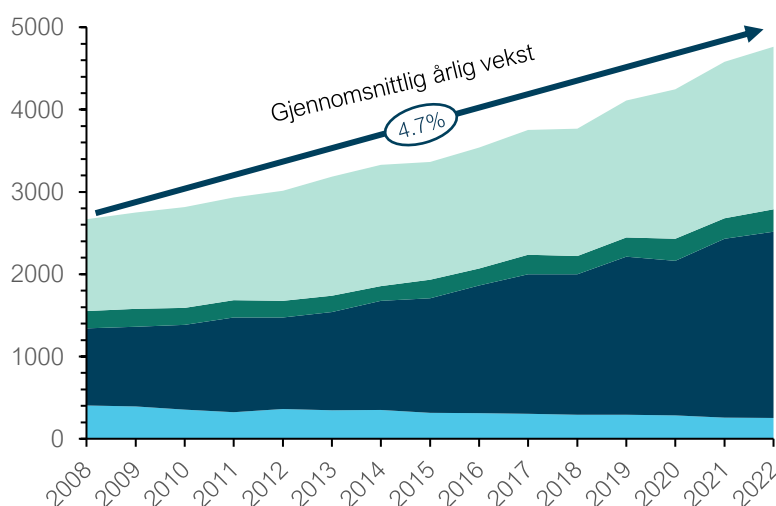
av Norges ansatte innen akvakultur jobber i Trøndelag, kun Vestland har flere sysselsatte².

18%

av Norges ansatte innen fiskeforedling jobber i Trøndelag, som gjør det til den tredje største regionen etter Troms og Finnmark, og Nordland².

Trøndelag har i senere år vokst frem til å bli en ledende region innen sjømatnæringen.

Utvikling i sysselsatte innen fiskeri, havbruk og fiskeforedling i Trøndelag i perioden 2008-2022²

Total vekst: 79%
2 096 flere sysselsatte

■ Bearbeiding og konservering av fisk, skalldyr og bløtdyr	●
■ Fiske, fangst og akvakultur, ufordelt	●
■ Akvakultur	●
■ Fiske og fangst	●

Vekst	Gj. årlig vekst	Endring ant. sysselsatte
77%	4,2%	860
30%	1,9%	62
141%	6,5%	1 324
-37%	-3,3%	-150

Den sterke veksten i sjømatnæringen har bidratt til å snu en negativ befolkningstrend i distriktskommuner

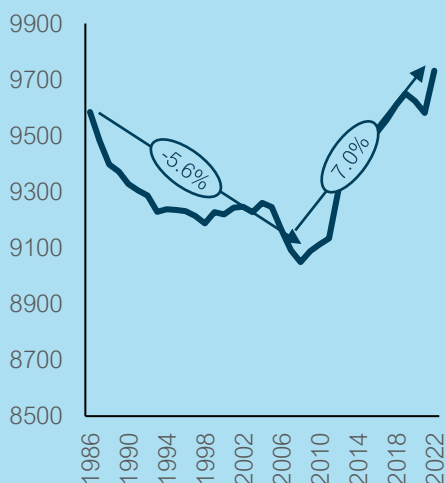
Havbruk og fiske har hatt stor innvirkning på revitalisering av flere regionale lokalsamfunn i Trøndelag, spesielt i kommunene Frøya, Hitra og Nærøysund. Fra 1986 til 2006 opplevde disse kommunene en vedvarende negativ befolkningsvekst, der Frøya og Hitra mistet 10% av sin befolkning, og Nærøysund 5%.

Imidlertid snudde denne trenden drastisk fra midten av 2000-tallet, da havbruksnæringen begynte å blomstre. Siden lavpunktene i befolkningsveksten, har Frøya og Hitra opplevd en imponerende vekst på 30%, mens Nærøysund har hatt en økning på 7%.

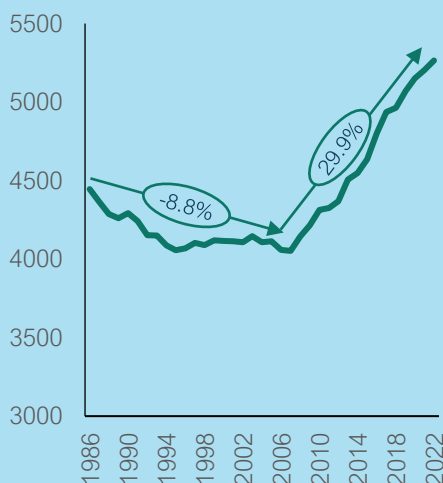
Suksessen i havbruksnæringen har skapt arbeidsplasser og tiltrukket arbeidskraft, noe som har ført til en positiv befolkningsutvikling i disse kommunene. Dette har bidratt til å styrke lokalsamfunnene og har snudd en tidligere negativ trend, noe som viser betydningen av sjømat og havbruksnæringen for regionene.

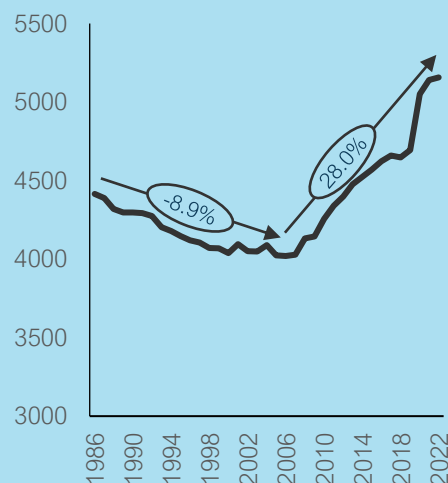
Nærøysund¹⁴

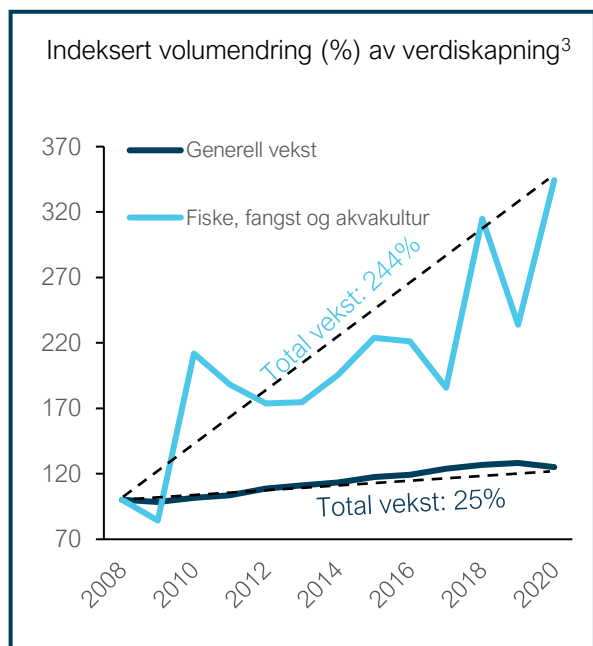
Frøya¹⁴

Hitra¹⁴

Akvakulturnæringen har vært en spesielt viktig driver for verdiskaping i Trøndelag

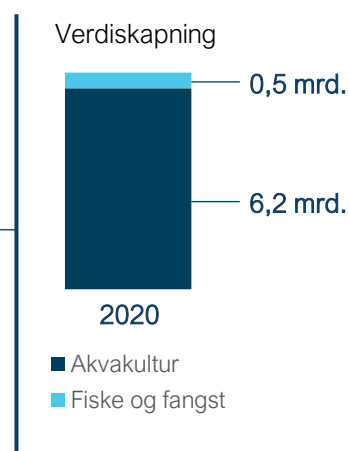
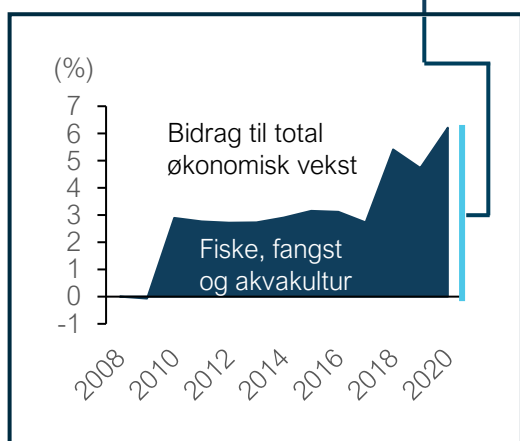
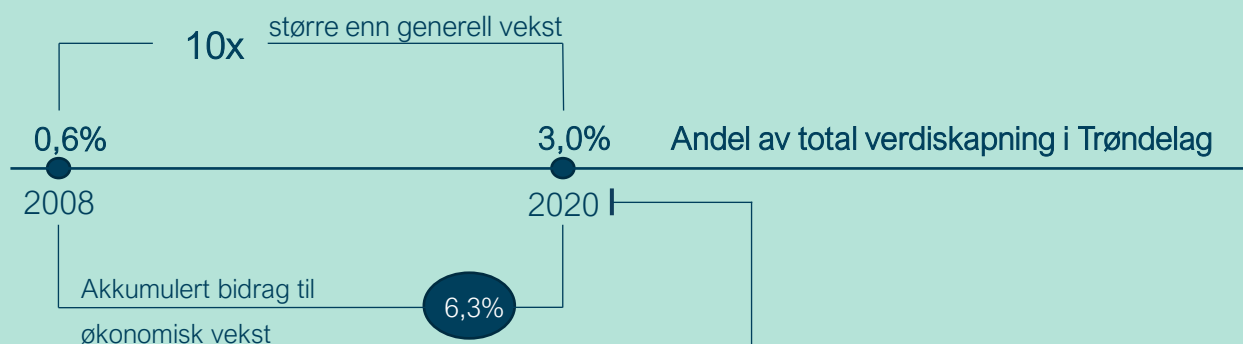

Produktiv næring i vekst

Som en av de mest produktive næringene i Trøndelag, med 2,8 millioner kr i verdiskapning per sysselsatt, har fiske, fangst og akvakultur i perioden 2008 til 2020 hatt 10 ganger så sterk vekst sammenlignet med den generelle veksten i regionen. Samtidig har næringen i samme periode bidratt med 6,3% av den totale økonomiske veksten i Trøndelag³. I 2020 genererte fiske, fangst og akvakultur 6,7 milliarder kr i verdiskapning – 3,0% av samlet verdiskapning i regionen.

Direkte ringvirkninger

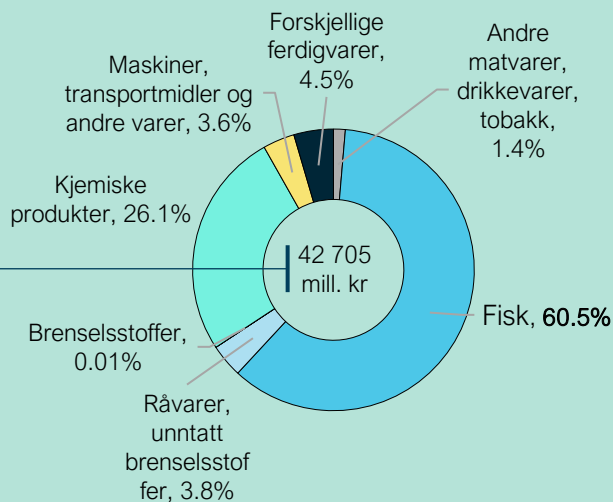
Utover primærleddet, har foredling tilknyttet fiske, fangst og akvakultur et vesentlig bidrag til verdiskapningen i næringsmiddelindustrien, som 2020 hadde en verdiskapning på 6,9 milliarder kr – 37,1% av Trøndelags totale verdiskapning i industrien.

Fisk er Trøndelags største eksportvare

I 2022 var havbruksnæringen avgjørende for Trøndelags økonomi. Da utgjorde fisk den klart største eksportvaren med en verdi på 25,9 milliarder kr, og en andel på 60,5% av samlet eksportverdi for året. Dette understreker betydningen av havbruksnæringen som en av de viktigste bidragsyterne til Trøndelagsøkonomien. Til sammenligning bidro den nest største eksportnæring, kjemiske produkter og bearbejdede varer etter materialer, og med 11,1 milliarder kr, 26,1% av den totale eksportverdien, noe som viser fiskens dominerende posisjon og tydelig hvor essensiell sjømatnæringen er for regionen.

Eksportvare ⁴	Verdi (mill. kr) ⁴
Andre matvarer, drikkevarer, tobakk	578
Fisk	25 854
Råvarer, unntatt brenselstoffer	1 637
Brenselstoffer	2
Kjemiske produkter og bearbejdede materialer	11 140
Maskiner, transportmidler og andre varer	1 556
Forskjellige ferdigvarer	1 938

2. største eksportverdiene av fisk etter Vestland (29 mrd. NOK) og likt med Møre og Romsdal (26 mrd. NOK)¹.

2. største andelen fisk av total fastlandseksport, kun bak Troms og Finnmark¹.

Dette understreker havbruksnæringens betydelige bidrag til Trøndelags eksport-industri og hvor viktig Trøndelag er i Norges satsning på sjømatseksport.

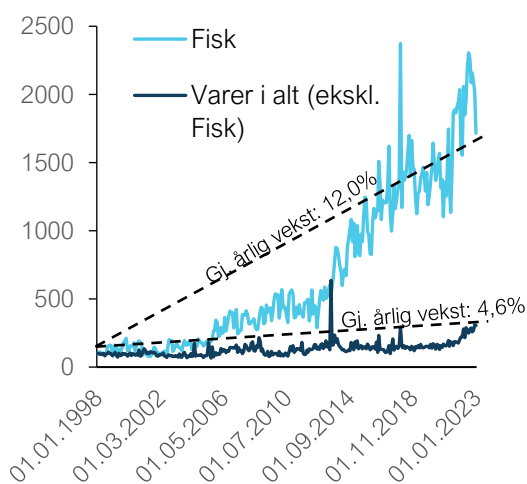
Hva er fastlandseksport?

Fastlandseksport (eller tradisjonelle varer) betrakter eksport av andre varer enn råolje, naturgass, naturlige gasskondensater, skip og oljeplattformer. Den presenterte verdien på eksportvarene settes til verdi ved passering av norsk grense. Toll, merverdi- og andre avgifter inngår ikke i den statistiske verdien.

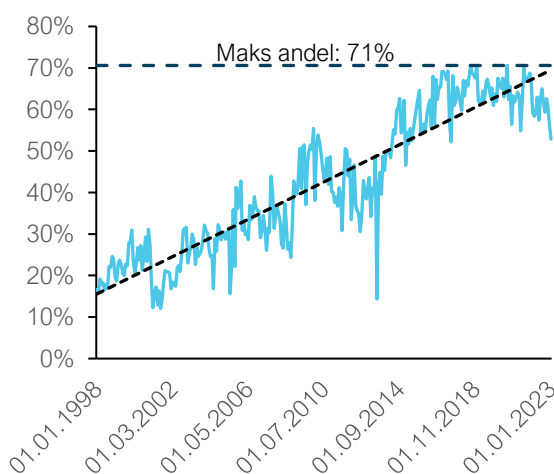
Eksport av fisk er i stadig vekst og tar større andeler av den totale vareeksporten fra Trøndelag

Med en sammensatt gjennomsnittlig årlig vekstrate på 12% i perioden januar 1998 til januar 2023 har månedlig verdiutvikling av fiskeeksport vokst raskere enn samlet vareeksport fra Trøndelagsregionen, som i samme periode hadde en sammensatt gjennomsnittlig årlig vekstrate 4,6%. I januar 1998 ble det eksportert fisk til en verdi av 107 mill. kr (av en total vareverdi på 642 mill. kr). Til sammenligning ble det i januar 2023 eksportert fisk til 1 836 mill. kr (av en total verdi på 3 474 mill. kr for alle eksportvarer). Som en konsekvens av denne veksten har fisk fått markant økt andel i den totale månedlige verdien i vareeksport, fra 17% i januar 1998 til 53% i januar 2023. I denne perioden var den maksimale andelen 71% på månedlig basis.

Indeksert månedlig verdiutvikling av vareeksport fra Trøndelag i perioden jan. 1998 til jan. 2023⁵

Andel verdier fra fisk i månedlig vareeksport fra Trøndelag i perioden jan. 1998 til jan. 2023⁵

Veksten i eksportmarkedet i Trøndelagsregionen merkes blant flere lokale aktører i næringen, som opplever gode vilkår for organisk vekst. Dette er også tilfellet for **Isfjord Norway AS**, en sjømatprodusent på Orkanger.

“ Da selskapet ble startet i 2006 hadde vi 5 ansatte. Nå har vi vokst med 25% i året i 15 år, og har i dag 230 ansatte som produserer 350 tonn laks i uka ved fabrikken i Orkanger. Det utgjør en stor forskjell å jobbe i en vekstnæring.

– Lars Krogh,
Daglig Leder i Isfjord Norway AS

Verdikjeden for oppdrettsnæringen er avhengig av spesialiserte støttefunksjoner

Den salgsklare fisken kommer opprinnelig enten fra et oppdrettsanlegg eller fra villfangst. For Trøndelag i 2019 var fordelingen 98% fra oppdrett og 2% fra villfangst. Som illustrert nedenfor innebærer produksjon av matfisk en kompleks verdikjede bestående av en rekke faser med ulikt behov for ekspertise og støttefunksjoner.

Stamfisk velges basert på genetiske egenskaper som sykdomsresistens og størrelse. Egg og melke fra stamfisken blandes for å produsere rognen.

Eggene klekkes i et ferskvannsanlegg på land. Yngelen som da oppstår vaksineres mot naturlige sykdommer og vokser etter hvert til smolt som tåler saltvann.

I havet føres fisken til den har oppnådd ønskelig størrelse – typisk 5-6 kg – hvilket normalt tar 1-2 år.

Når fisken er stor nok, fraktes den fra merden til slakteriet. Her bedøves den og avlives.

Den døde fisken sløyes, renses og vaskes. Deretter sorteres den på størrelse og kvalitet før den legges i is og sendes til kunden.

Sentrale støttefunksjoner

Veterinær-
tjenester

Veterinær-
tjenester

Teknologi-
leverandører

Bygg-
leverandører

Fôr-
leverandører

Veterinær-
tjenester

Forskning

Bygg-
leverandører

Transport-
tjenester

02

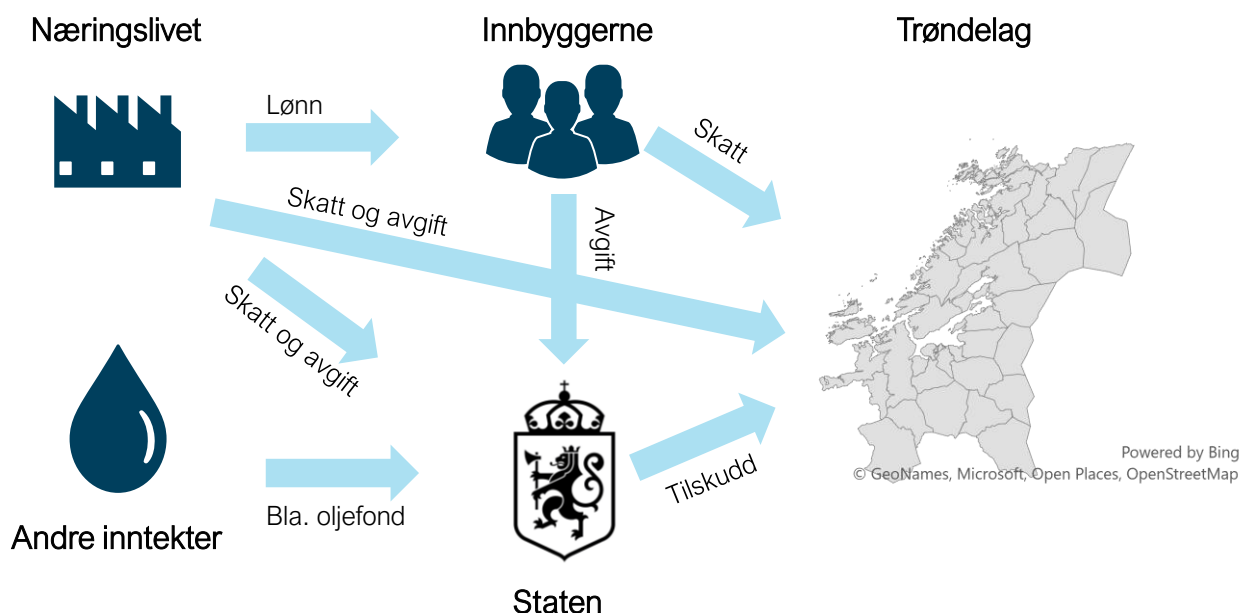
Ringvirkninger

Sjømatnæringen i Trøndelag har vist seg å være en kraftig drivkraft for økonomisk vekst og utvikling i regionen. Med havbruk som en sentral næring, har sektoren skapt betydelige ringvirkninger i lokalsamfunnene, og har særlig vært viktig for kystnære kommuner som Frøya, Hitra og Nærøysund. Denne klyngedannelsen av bedrifter innen havbruk gir store fordeler gjennom samlokalisering og bidrar til å styrke hele verdikjeden.

Ringvirkningene av sjømatnæringen i Trøndelag strekker seg langt utover selve produksjonen av sjømat. Store investeringer i næringen har ført til økt sysselsetting og vekst innen en rekke andre bransjer, som leverandørindustri og tjenesteytende sektor. Lokalsamfunnene har også dratt nytte av de privateide havbruksselskaperes investeringer i kultur, idrett og infrastruktur, noe som har skapt livskraftige lokalsamfunn og attraktive boområder.

Havbruksnæringen finansierer stat og kommune gjennom skatt og avgifter

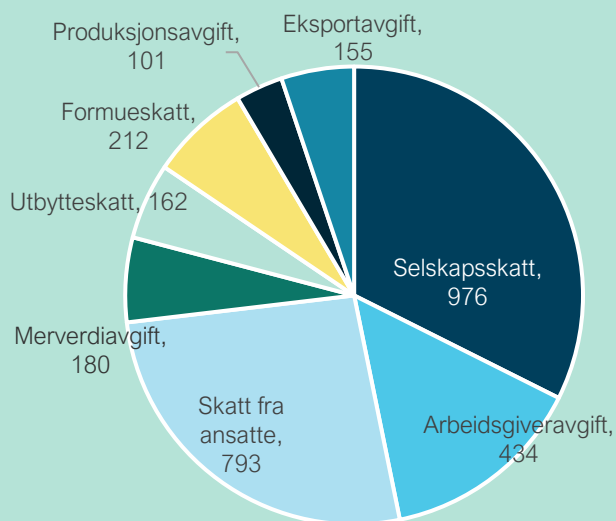
Kommuneøkonomien i Norge finansieres av staten og innbyggerne i kommunen. Dette er penger som staten og kommunene får inn gjennom skatt og avgifter på lønn, arbeid, resultat, formue, eiendom, natur, utbytte, varer og tjenester. De totale inntektene en kommune får fra innbyggerne og staten utgjør hovedsakelig de *frie inntektene* til en kommune.

I 2021 utgjorde de direkte inntektene staten fikk fra havbruksnæringen 10%¹ av de frie inntektene i Trøndelag²

Inntektene staten og kommunen får fra havbruksnæringen i Trøndelag er fordelt på merverdiavgift, selskapsskatt, skatt fra ansatte, arbeidsgiveravgift, formueskatt, utbytteskatt og produksjonsavgift. Totalt sett akkumulerer disse inntektene til 3.1 mrd. NOK, hvilket er 10% av de frie inntektene totalt Trøndelag fylkeskommune og alle kommunene i Trøndelag fikk i 2021. I tillegg til disse inntektene får staten og kommunene inntekter ved salg av havbrukstillatelser. Sjømatnæringen har også ringvirkninger som gir skatteinntekter både gjennom sysselsetting og verdiskaping. Så de totale statlige inntektene fra sjømatnæringen er vesentlig høyere.

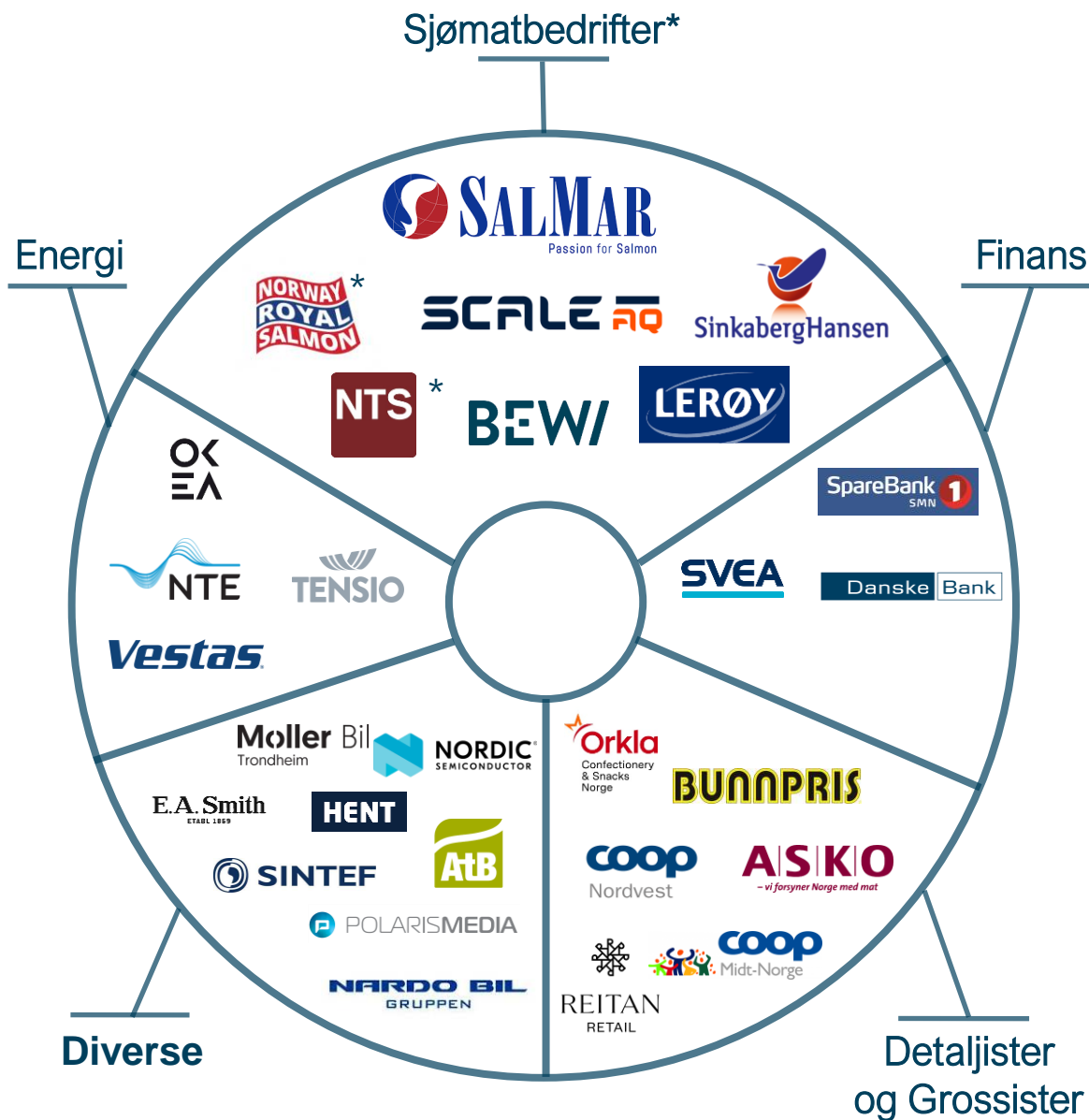
Skatte og avgiftsinntekter i mNOK fra sjømat i Trøndelag

1: Analysen tar utgangspunkt i regnskapstall for bedrifter registrert i Trondheim med næringskode 3 og 10.2², dette gjelder både for utbytte, arbeidsgiveravgift og skatt fra ansatte. Dette er ikke 100% korrekt da bedriftene kan ha ansatte utenfor fylket, men vi antar at denne effekten blir utjevnet av bedrifter registrert utenfor Trøndelag med operasjoner her, feks. Mowi. Formueskatt er basert på skattelister fra 2021, men produksjonsavgift og merverdiavgift er basert på mengde fisk produsert¹, konsumert¹ og verdien på denne fisken¹. Mens eksportavgiften er regnet ut fra verdi på eksporten fra Trøndelag³

2 Det er ikke et en-til-en forhold mellom de inntektene en kommune genererer og pengene den for tildelt, ettersom pengene blir omfordelt av staten

24% av Trøndelags største bedrifter er bedrifter tilknyttet sjømat og havbruk

Spesifisering

- Sjømatbedrifter inkluderer leverandører spesialisert på leveranse til havbruk.
- Tallene er basert på regnskap fra 2021
- Største bedrifter i Trøndelag er definert som omsetning over 2 milliarder, ekskludert holdingselskaper og SÆR organisasjonsform .
- 7. november 2022 og 27. Desember 2022 ble henholdsvis NRS og NTS fusjonert med SalMar. Siden beregningene er gjort på tilgjengelig regnskap regnes de som unike selskap
- I K Lykke er representert av Bunnpris

Sjømat/havbruk dominerer det trønderske børsuniverset med 64% av verdiene notert på børs

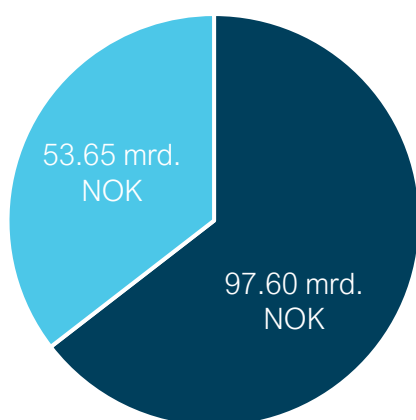
8/21

av bedriftene med hovedkontor i Trøndelag som er børsregistrert er tilknyttet sjømat/havbruk.

64%

av verdien de Trønderske børsregistrerte selskapene har kommet fra sjømat/havbruk.

Børsverdi per 30.04.23

■ Sjømat ■ Annet

Sjømatbedrifter

Øvrige bedrifter

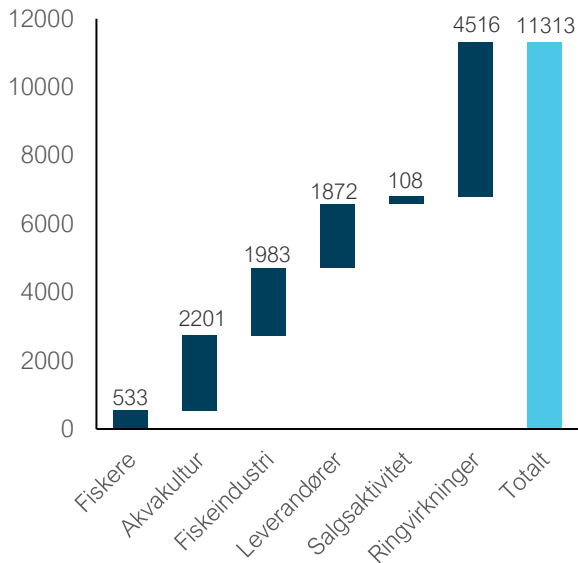

Sjømatnæringen har en betydelig innflytelse på verdien av Trøndelag-baserte bedrifter som er registrert på Oslo Børs. Av de 21 børsnoterte bedriftene med hovedkontor i Trøndelag, kommer 8 av dem fra sjømatnæringen. Disse sjømatbedriftene utgjør 64% av den samlede verdien av Trøndelag-baserte selskaper på børsen.

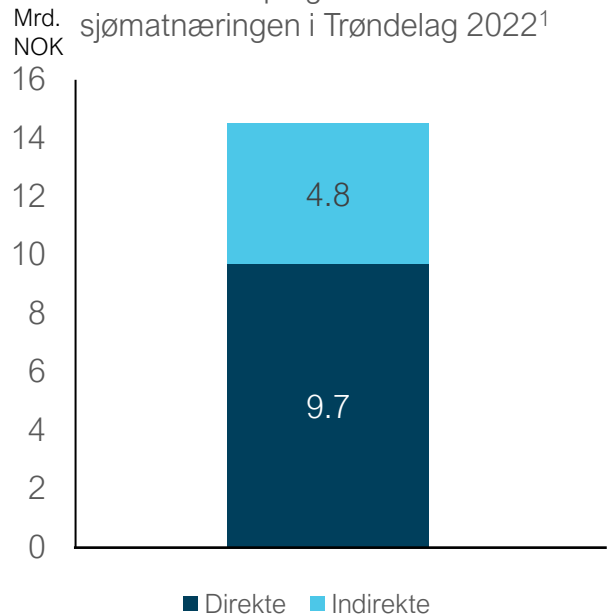
Blant disse sjømatbedriftene er Salmar, Bewi, Frøy, Ice Fish Farm, Icelandic Salmon, KMC Properties ASA, Måsøval AS og Norcod. De har en samlet børsverdi på over 97.6 milliarder kroner, med Salmar som det mest verdifulle selskapet med en verdi på 68,58 milliarder kroner. Den sterke tilstedeværelsen og suksessen til sjømatbedriftene fra Trøndelag på Oslo Børs understreker viktigheten av næringen og dens bidrag til regionens økonomiske vekst og velstand.

Sjømatnæringen gir stor indirekte sysselsetting og verdiskapning i mange bransjer

Sysselsettingseffekter fra sjømatnæringen i Trøndelag 2022¹

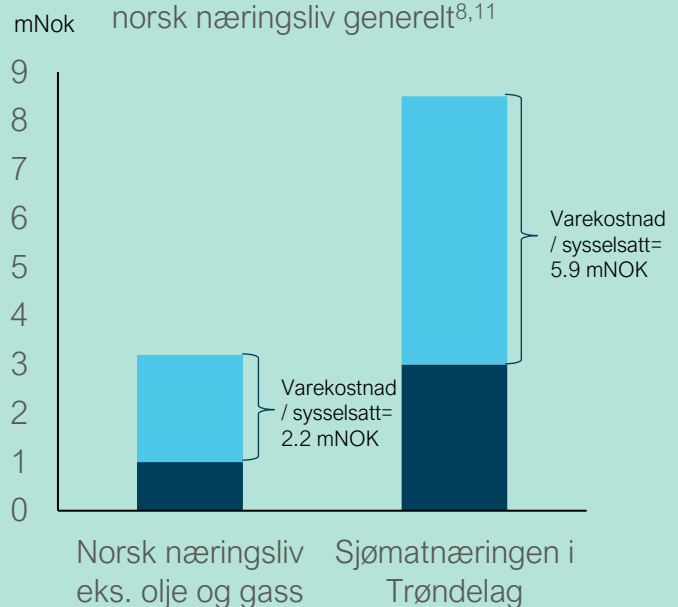
Verdiskapningseffekter fra sjømatnæringen i Trøndelag 2022¹

Sjømatnæringen bidrar betydelig til det trønderske næringslivet gjennom direkte og indirekte sysselsetting og verdiskapning. Som det fremgår av figurene er det 4 717 som er direkte sysselsatt i sjømatnæringen (NACE 3 og 10.2), mens det er 1 872 er ansatt i bedrifter som er direkte leverandører nødvendige for næringen. I tillegg bidrar næringen til indirekte sysselsetting av 4 500 personer. Dette er ringvirkninger i alt fra bygg- og anlegg til restaurantnæringen, til revisjons- og advokatbransjen, og reklamebyråer.

En stor grunn til disse store ringvirkningene er den høye varekostnaden per sysselsatt i næringen, sammenlignet med annet næringsliv i Norge forøvrig. I sjømatnæringen i Trøndelag hadde man i 2021 et vareforbruk på 5.9 MNOK per direkte sysselsatt, sammenlignet med landsgjennomsnittet eks. olje og gass på 2.2 MNOK.

Omsetning per sysselsatt i sjømatnæringen i Trøndelag og norsk næringsliv generelt^{8,11}

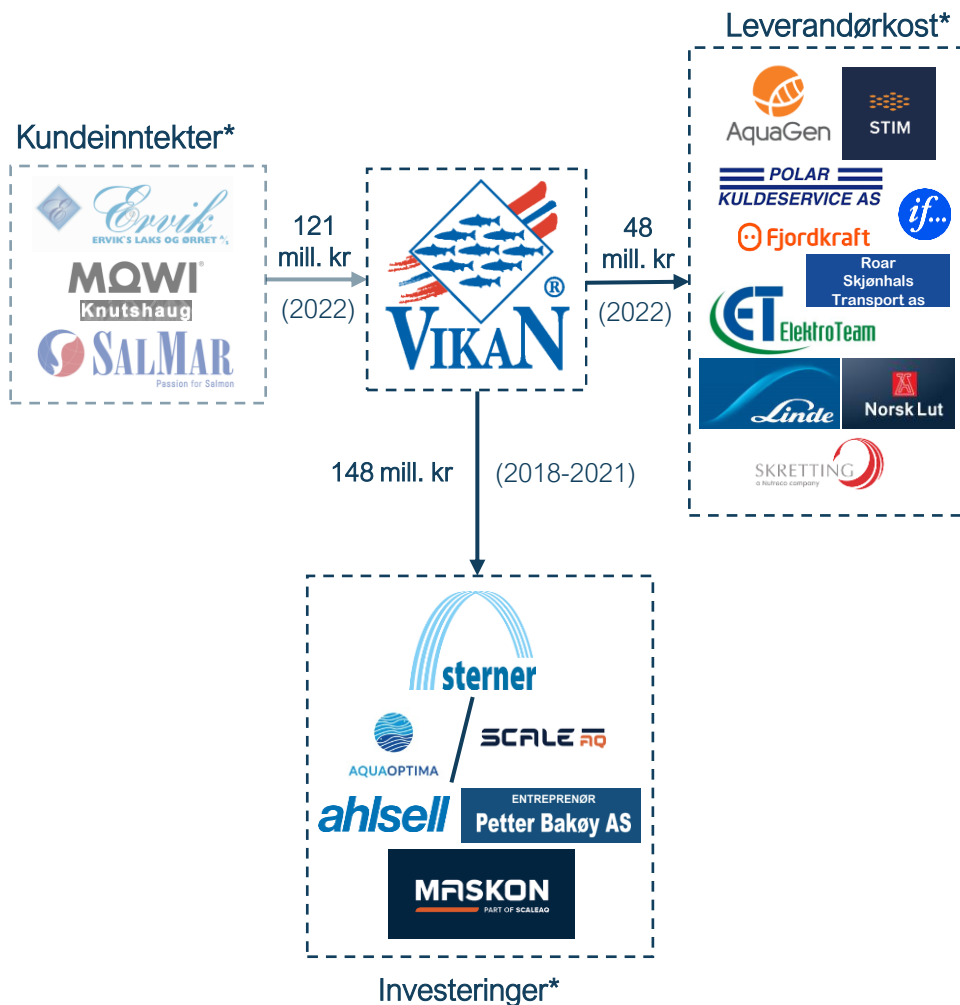

1: Dette er et estimat på sysselsettingseffektene i 2022 basert på beregninger fra Menon Economics for sysselsetting i 2020⁹

Case:

Vikan Settefisk AS skaper ringvirkninger gjennom utstrakt bruk av lokale aktører

Vikan Settefisk er en produsent av yngel og settefisk i akvakultur med virksomhet på Frøya. Selskapet ble stiftet i 1995 og står i dag oppført med 8 ansatte. I 2021 hadde Vikan Settefisk et årsresultat på 16 mill. kr, med en nominell økning på 390% i driftsinntekter i perioden 2018-2021.

1,7x

Sysselsetter 13 ansatte i andre selskaper jf. totale kostnader

74%

Av leverandørkostnader går til lokale aktører

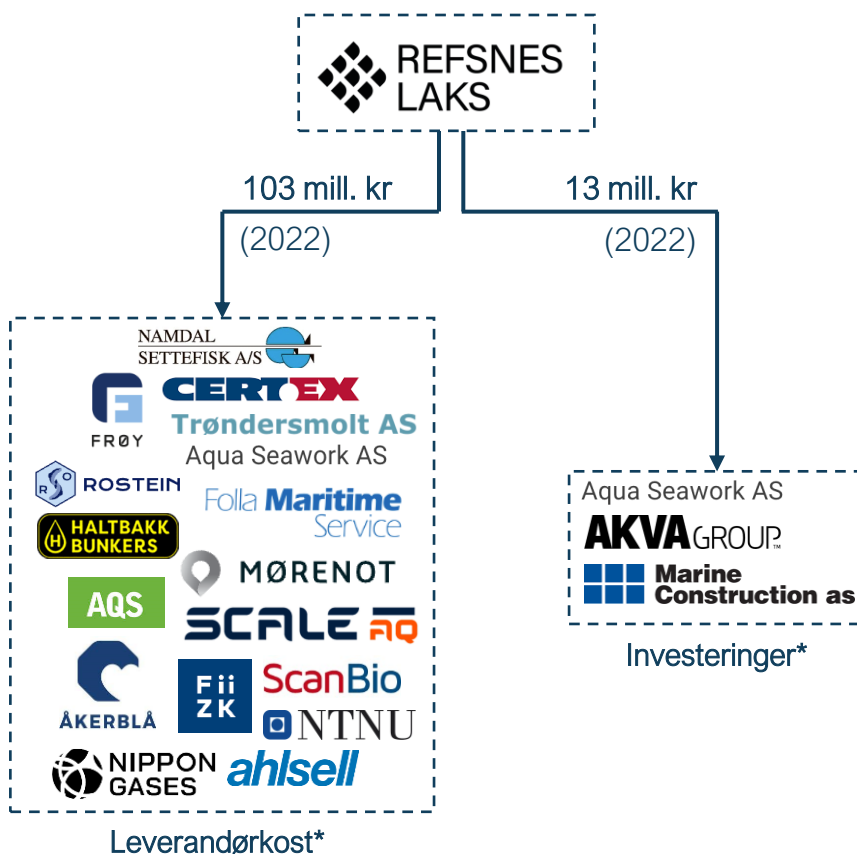
Spesifisering

100% av inntjeningen på 121 mill. kr kommer fra virksomheter med lokaler i Trøndelagsregionen, hvorav 93% av disse inntektene kommer fra aktører med hovedkontor i regionen. Driftskostnader fra leverandører som i år 2022 overskrider 1 mill. kr løper til 48 mill. kr og fremstilles her som leverandørkost*. Blant disse kostnadene strømmer 74% av kapitalen til leverandører med kontorer i Trøndelagsregionen. Selskapet har også investert et nytt RAS-anlegg i perioden 2018-2021 med totalramme på 148 millioner. Leverandørene er tungvektet i lokalt næringsliv.

Case:

Refsnes Laks bruker i stor grad lokale leverandører i sin virksomhet

Produserer matfisk i akvakultur med base i Åfjord i Trøndelag. Selskapet ble stiftet i 1999 og sysselsetter i dag 33 ansatte. Året 2021 gikk virksomhet med et årsresultat på 53 millioner. Selskapet har hatt vekst i perioden 2018-2021 hvor den nominelle omsetningen har økt med 12%, med årlig sammensatt vekstrate på 3,8%.

Overskudd fra selskapet bidrar til driftstilskudd til XL-Bygg Bjørnør AS og Stoksund Handelskompani, som har 12 ansatte til sammen.

Spesifisering

I 2022 har selskapet investert i fartøy, forflåte og anlegg til en verdi av 13 mill. kr.

Trøndersk sjømatnæring og kunnskapsmiljøene ved NTNU og SINTEF har store synergieffekter

Norge er en ledende på teknologi relatert til havbruk og fiskeri. Dette er et resultat av et innovativt næringsliv og godt samarbeid med norske forskningsinstitusjoner slik som SINTEF og NTNU. Dette gjør sjømatnæringen til en av få næringer i Norge som driver med utstrakt teknologiekspertise, i tillegg til betydningen dette har hatt for effektivisering og vekst i næringen.

Nærhet til NTNU og SINTEF gir tilgang til en bred kompetanse relevant for næringen

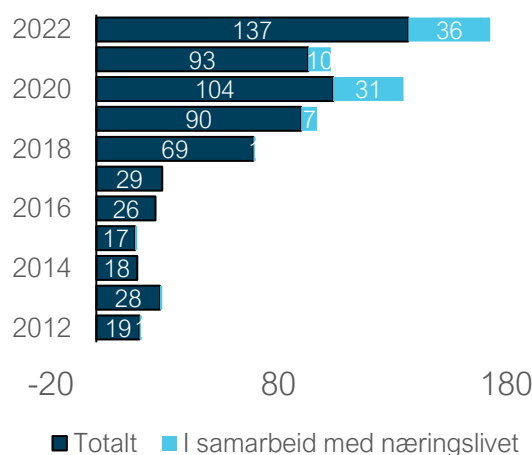
Videre teknologiutvikling er avhengig av en bred kompetanse, der alt fra kunstig intelligens til materialteknologi er viktig i tillegg til konvensjonelle forskningsfelt innen havbruk og fiskeri. Her er man i særstilling i Trøndelag da man har geografisk nærhet til Norges fremste kunnskapsmiljø innen teknologi i SINTEF og NTNU. Dette senker terskelen både for samarbeid, samt etter- og videreutdanning av egne ansatte.

NTNU satser på økt relevans i høyere utdanning for havbruksnæringen

Havbruksnæringens sterke vekst har bidratt til at NTNU har fått et økt fokus på å tilby studieprogrammer som er relevante for videre arbeid i havbruksnæringen. Dette kan tydelig sees gjennom økt omfang av havbruksrelaterte masteroppgaver, og økt samarbeid i Næringslivet om disse. En del av denne satsningen er bevegelsen Brohode Havbruk 2050, som ble startet i 2012 med mål om å øke innovasjonskraften i havbruksnæringen gjennom å sette studentene i sentrum som endringsagenter.

Havbruksrelaterte studentoppgaver¹⁴

«Nærheten mellom studenter og næringsliv er unik og er noe nesten ingen andre i Europa har.»

-Alexandra Neyts, prosjektleder for Brohode Havbruk 2050, i [IntraFish](#)

Trondheim er sentrum Norges ledende klynge for havbruksteknologi

NCE Aquatech Cluster er et nettverk som fokuserer på teknologi, bærekraft, kunnskapsutvikling og kunnskapsdeling for å styrke konkurransevnen og bærekraften i akvakulturindustrien. Klyngen har samarbeidspartnere over hele Norge, men med en tydelig geografisk orientering i Trøndelag både i form av medlemsbedrifter (52% registret i Trøndelag), styringsgruppe og arrangementer.

Samspill mellom akademia og trøndersk næringsliv har gitt liv til mange FoU-initiativ innen sjømatnæringen

Som nevnt på forrige side har kunnskapsmiljøene i Trøndelag hatt store synergieffekter for næringen i form av teknologiutvikling og FoU. Dette har manifestert seg i nyvinninger innen FoU og FoU-initiativ med base i Trøndelag.

SEALAB

SeaLab er et marinbiologisk forskningscenter i Trondheim, og er et samarbeid mellom NTNU og SINTEF. SeaLab fokuserer på forskning og utvikling av bærekraftig havbruk og teknologi, og har bidratt til flere nyvinninger innenfor havbruk og sjømatnæringen.

Vaksiner og sykdomsbekjempelse

Forskere ved NTNU og SINTEF har samarbeidet med havbruksselskaper for å utvikle vaksiner og behandlingsmetoder for å bekjempe sykdommer og parasitter i oppdrettsnæringen. For eksempel har forskere bidratt til utviklingen av vaksiner mot infeksjøs lakseanemi (ILA) og pankreassykdom (PD).

Optimalisering av fôrstrategier

Forskere ved NTNU og SINTEF har jobbet sammen med havbruksselskaper i Trøndelag for å utvikle optimale fôringsstrategier for oppdrett av laks. Dette arbeidet har bidratt til å redusere fôrkostnader og miljøpåvirkning fra oppdrettsanlegg.

Sensorer og overvåkingssystemer

Forskere ved NTNU og SINTEF har jobbet sammen med lokale selskaper for å utvikle sensorer og overvåkingssystemer for å måle og kontrollere vannkvalitet, oksygennivåer og andre viktige parametere i akvakultur. Disse systemene har bidratt til å forbedre fiskehelsen og redusere miljøpåvirkningen fra oppdrettsanlegg.

Vaksineforskning har reddet næringen fra død gjennom antibiotikaresistens

Vaksinering har reddet norsk akvakultur ved å redusere sykdom og dødelighet blant oppdrettsfisk, spesielt laks og ørret, og samtidig redusere bruken av antibiotika. Samarbeid mellom akademia, myndigheter og næringslivet har vært viktig for å utvikle, produsere og teste vaksiner raskt og effektivt. Den norske vaksinasjonssuksessen kan tilskrives både innovative forskere og en god samarbeidskultur mellom ulike aktører.

«Industrien kunne kanskje ha overlevd de økonomiske tapene på grunn av høy dødelighet, men den kunne ikke overleve de negative effektene av høy bruk av antibiotika.»

- Professor Knut Gjedrem

Næringen er tett knyttet opp mot videregående utdanning i distriktene

Yrkesfaglig utdanning innenfor akvakultur tilbys ved tre skoler i Trøndelag: Guri Kunna, Val og Ytre Namdal. Totalt sett utgjør skolene 86 skoleplasser med denne spesialiseringen. Disse skolene ligger i kommunene Frøya, Hitra og Nærøysund, som utgjør det sterke fundament for havbruksnæringen i Trøndelag. Det at skolene ligger så tett på de store aktørene i næringen gir gode forutsetninger for at elevene kan tilegne seg bransjerelevant erfaring. Dette gjøres hovedsakelig gjennom lærlingordninger og praksisundervisning ved oppdrettsanlegg.

Alle 3 skolene innehar undervisningskonsesjoner som benyttes til skolens praksisundervisning, samt generer gode inntekter skolene benytter til å videreutvikle tilbud. Videre gir praksisordningene gode kontakter ut mot lokalt næringsliv og er et springbrett for at elevene skal finne ønskede lærlingplasser hos lokale aktører. Ordningen bidrar til at majoriteten av skolens elever blir værende i kommunen etter fullført yrkesutdanning. Elevene tilbys kontakter for etablering av lærlingplasser hos lokale aktører, som bidrar til å holde relevante yrkesutdannede i kommunen.

«Tilstedeværelsen av store og små aktører lokalt, kombinert med deres ønske om å ta inn lærlinger, legger til rette for at majoriteten av elevene får lærlingplass, og begynner å jobbe lokalt»

- Martin Sæther, fagleder ved Guri Kunna videregående

Guri Kunna videregående skole – avdeling Frøya

Skole lokalisert på Sistranda i Frøya. Skolen tilbyr 42 skoleplasser innen yrkesretningen akvakultur, og har et tett samarbeid med havbruksnæringen i regionen, ikke minst med Måsøval, som drifter skolens undervisningskonsesjoner og huser praksisundervisning på egne anlegg. Inntektene fra skolens drift av konsesjonene har bidratt til å kunne gå til innkjøp av høykvalitetsutstyr til undervisning.

Ytre Namdal videregående skole

Skole lokalisert i Rørvik. Skolen tilbyr 12 skoleplasser innen yrkesretningen Akvakultur. I tillegg til å ha lærlinger ute hos en rekke bedrifter, har de et spesielt tett samarbeid med Emilsen Fisk, som fra høsten 2023 drifter skolens undervisningskonsesjoner. Skolen står i tilknytning til Trøndelag Høyere Yrkesfagskole avdeling Ytre Namdal, som tilbyr høyere fagutdanning i maritime fag.

Val Videregående Skole

Skole lokalisert i Nærøysund. Skolen tilbyr et yrkesfaglig løp med 32 skoleplasser innenfor akvakultur og har som de to andre skolene preg av mye bransjepraktisk eksponering. Val har en egen FoU-avdeling, og under det ene valgfagsprogrammet får elevene mulighet enten til å ta ulike fordypningskurs, eller utplasseres i en bedrift.

Skolens praksisarbeid gjennom undervisningskonsesjonene, samt samarbeid med SinkabergHansen, har i tillegg til å gi et godt faglig innhold også generert gode inntekter som har muliggjort skolens tilbud med innkjøp av moderne båter, kaianlegg og utvikling av idrettshall.

Skoleløp med unik innsikt i bransjen

Jakob Ørndahl fra Charlottenlund i Trondheim bestemte seg for å flytte til Frøya for å gå på akvakulturlinja på Guri Kunna. Han gikk ut av skolen i 2022, og ser tilbake på et skoleløp som gjennom en kombinasjon av teori og praksis har gitt ham en helt unik innsikt i bransjen.

Noe av det Jakob trekker frem som mest unikt med å gå på akvakulturlinja på Frøya er at man befinner seg så tett på de største aktørene innenfor næringen. Dette legger veldig gode rammer for å kunne utvikle et kvalitetssterkt og bransjerelevant utdanningsprogram.

«Et slikt løp de har på Frøya er velbalansert. Man kan sitte i et klasserom og lære noe før lunsj, og så dra ut og prøve det i praksis etter lunsj.»

- Jakob Ørndahl, student ved Guri Kunna ²²

Havbruksnæringen i Trøndelag er preget av klyngedannelse, som gir økt verdiskaping gjennom samlokalisering

Det er 796 selskaper med kjernevirksomhet innen havbruk som er registrert i Trøndelag. Frøya, Hitra og Nærøysund er kommunene med høyest konsentrasjon av slike selskaper, med henholdsvis 2 656, 716 og 996 ansatte innen havbruk. Etterfulgt av Frøya, Hitra og Nærøysund kommer Flatanger, Åfjord, Orkdal og Trondheim.

«Havbruksselskapene er hjørnesteinsbedrifter i sine lokalsamfunn. De bidrar til betydelig verdiskaping og store ringvirkninger for leverandører og næringslivet for øvrig. De investerer også sine overskudd i videre utvikling av verdikjeden for havbruk, deriblant teknologi som tas i bruk både her hjemme og verden over. Samtidig bidrar de med midler til lag og foreninger som skaper bolyst. Slik skapes mange flere arbeidsplasser lokalt. Det har bidratt til den fantastiske veksten vi har sett i næringslivet og lokalsamfunnene langs kysten vår.»

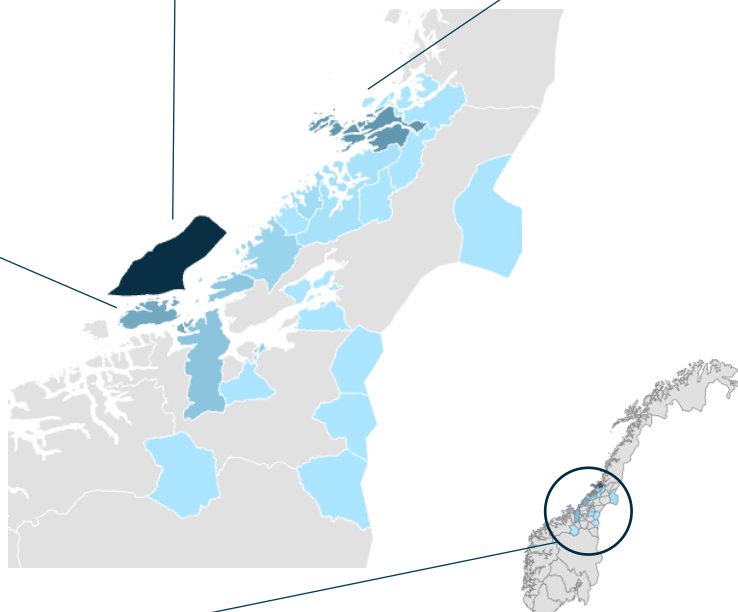
- Berit Rian, Daglig leder Næringsforeningen i Trøndelag

Hitra	
Befolkning (2023)	5 281
Ansatte innen sjømat	716
Ansatte som andel av sysselsatte	25.7%
Eksempelselskaper:	
	

Frøya	
Befolkning (2023)	5 391
Ansatte innen sjømat	1 300
Ansatte som andel av sysselsatte	47,6%
Eksempelselskaper:	
	

Nærøysund	
Befolkning (2023)	9 890
Ansatte innen sjømat	996
Ansatte som andel av sysselsatte	19.5%
Eksempelselskaper:	
	

*Ansatte kan være bosatte i andre kommuner

Klynger av bedrifter innen akvakultur og fiskeri i Trøndelagsregionen

Størrelsesgruppe	Antall bedrifter
1-4 ansatte	77
5-9 ansatte	40
10-19 ansatte	36
20-49 ansatte	34
50-99 ansatte	13
100 - 249 ansatte	15
250 ansatte og over	7

Powered by Bing

*Kartet og tilhørende tabell er basert på bedrifter med næringskode 3 og 10.2

Case Frøya:

Et lokalsamfunn bygget av og på sjømatnæringen

Næringslivet på Frøya har gjennomgått en betydelig utvikling de siste 30 årene, og havbruksnæringen har spilt en avgjørende rolle i denne utviklingen. Med havbruk og fiske som sentrale næringer, utgjør disse rundt 50% av sysselsettingen i kommunen. Med indirekte sysselsetting fra denne næringen er man oppe i 90%.

«Havbruket gir lys i husene. Øyene her ute hadde nok vært avfolket hvis det ikke hadde vært for havbruksnæringens utvikling de siste 30 årene.»

-Harry O. Hansen. Produksjonsleder, Måsøval

14 ganger raskere vekst enn gjennomsnittet for alle næringer i Trøndelag

25% totalt slaktet laks i Norge i 2018 kommer fra Frøya, med 320 000 tonn

50% av totalt eksportert fisk fra Trøndelag stammer fra Frøya

Den sterke veksten innen havbruksnæringen i fylket er preget av sterkt lokalt eierskap, og har sørget for at at øyregionen Frøya/Hitra har hatt den sterkeste arbeidsplassveksten i landet de siste 10 årene med en vekst på 40%.

SalMar er en solid hjørnesteinsbedrift lokalisert med hovedkontor på Frøya. Selskapets lokale eierskap har bidratt til kortere geografisk avstand mellom den administrative ledelsen og den operative selskapsdriften. Dette, sammen med en kapitalsterk patriotisme, har bidratt til en stor del av utviklingen i Frøya/Hitra-regionen.

Produksjon av laks har blitt grunnmuren i Frøya/Hitra-regionen sin industri og har ført til et betydelig antall arbeidsplasser og skapt ringvirkninger gjennom utvikling av en lokal leverandørindustri som har spesielt fokus på havbruk og avledet virksomhet. Mye av resterende næringsliv har verdiskapning gjennom levering av varer og tjenester til havbruk.

«Hjørnesteinsbedriftene bidrar til å støtte opp om lokalsamfunnet og investere i leverandørbedrifter, og det gjør at havbruksnæringen får en positiv innvirkning på lokalsamfunnet gjennom økte ringvirkninger og ventureinvesteringer. Et konkret eksempel på dette er etableringen av Scale AQ.»

- Berit Rian, Daglig leder Næringsforeningen i Trøndelag

Frøya Kommune i tall

5 300 innbyggere.

1 300 sysselsatt i havbruksnæringen*, fjerde største kommune i 2022

3,8 mrd. NOK verdier skapt gjennom sjømat i 2021.

47.6%

Sysselsetting direkte gjennom sjømatnæringen

Oppdrettsanlegg fra:

Case Frøya:

På Frøya har det blitt bygget opp en omfattende leverandørindustri for havbruk

Lokalt i havbrukskommunene etableres et bredt spekter av små og store leverandører, støtte næringer og produktbearbeiding. Produkt og tjenesteleveringen spenner fra transportservice og entreprenører, til FoU og havhelse, til revisorer og konsulenttjenester. I oversikten kan du se noen av virksomhetene i havbruksklyngen som har sentral tyngde på Frøya, men som også dels har sterke posisjoner andre steder. Scale AQ er for eksempel en av verdens ledende utstysprodusenter til havbruksnæringen, med hovedkontor i Trondheim

Selskap	Beskrivelse
 EIDSVAAG KRAN & TRANSPORTSERVICE AS	Transport hovedsakelig for oppdrettsnæringen og byggebransjen. Består av 18 ansatte.
	Et rederi som er blitt til på grunn av oppdrettseventyret på Frøya. I dag har rederiet 70 ansatte og opererer 14 skip som går i faste ruter med for til kunder over hele landet.
	Består av selskapene Frøy rederi, Frøy aquaservice, Frøy akvaessurs og Frøy Vest. De er spesialister på oppdrag for oppdrettsnæringen og har i dag 80 båter og 700 ansatte.
	Innovasjonsselskap for maritimt næringsliv i Trøndelag. Bidrar til økt vekst og attraktive arbeidsplasser i distriktene gjennom blant annet å koble sammen utdanning og arbeidsliv.
	Kontorutleie, laboratorieutleie, selskapslokaler, fryseriutleie, lagervirksomhet og utleie av kai, liggeplass for fôr og brønnbåter, samt andre fartøyer.
	Produserer og leverer innovasjon, teknologi og utstyr til oppdrettsnæringen.
	Behandling av fisk til videresalg
	Startet som en fabrikk som laget fiskekasser for oppdrettsnæringen. Har blitt et stort internasjonalt konsern og leverer emballasje.
	Miljømåling, kjemiske analyse, mikrobiologi og veterinærmedisin
	Olje og rederiselskap som leverer en rekke drivstoffprodukter, smøremidler, desinfeksjonsmidler for havbruk og dispergeringsmidler for oljesøl.
	Spesialist på å legge gulv for næringsmiddel- og tungindustrien. Kundene er mange, med oppdrettsnæringen godt representert.
	Spesialiserer seg på kunnskapsbasert havhelse, og har som visjon å bidra til en bærekraftig oppdrettsnæring. Selskapets kunder er fiskeoppdrettsselskaper i Norge

Havbrukselskapene bidrar sterkt til å skape livskraftige lokalsamfunn gjennom omfattende samfunnsbidrag

Lokalisering av havbruksnæring er avhengig av naturgitte forhold, der korte avstander mellom de forskjellige leddene i verdikjeden er fordelaktig. Dette fører til at store deler av havbruksnæringen i Trøndelag er lokalisert i distriktene. For å kunne tiltrekke seg arbeidskraft er man avhengig av livskraftige lokalsamfunn. Her bidrar havbruksnæringen i større grad enn andre næringer.

Havbruksbedriftene har fond og sponsormidler åpne for alle kommunene de opererer i

SalMar har siden 2005 gitt en stor pott penger til kulturlivet på Frøya, med fokus på tiltak rettet mot barn og unge. I de senere årene har dette blitt gjort gjennom Salmarfondet. Her kan alle søke om midler. I 2022 ble det satt inn 400 000 NOK til dette formålet.

SinkabergHansen har siden 2014 delt ut støtte til frivillige arbeid i kommunene de opererer i, med særlig fokus på tiltak rettet mot barn og unge. I 2022 ble det delt ut 400 000 NOK gjennom dette initiativet.

Bjørøya støtter lokale samfunn ved å investere i gode samfunnsnyttige tiltak og aktiviteter som skaper gode opplevelser og tilbud for innbyggerne i områdene de driver produksjon. I 2023 er det satt av 375 000 NOK til dette.

Måsøval har ikke en åpen ordning, men støtter opp i lokalsamfunnet gjennom sponsormidler som fremmer aktiviteter for barn og unge. Eksempler her er lokale kunstgressbaner.

Lerøy Midt støtter lokalsamfunn langs kysten og prioriterer støtte til lag og foreninger som driver kultur-, fritids- og idrettsaktiviteter, aktiviteter for barn og unge, og frivillige organisasjoner som bidrar til livskraftige lokalsamfunn. De har blant annet støttet med 500 000 NOK til kunstgressbane på Frøya.

Mowi ønsker å støtte opp om lokalsamfunnene deres ved å støtte aktiviteter og tiltak som kommer flest mulig til gode, spesielt for barn og unge, i kommunene hvor de har aktivitet.

Havbruksbedriftene støtter i tillegg større prosjekt utover åpne sponsormidler

I tillegg til å kunne gjøre åpne sponsormidler tilgjengelig investerer havbrukselskapene også i større prosjekt utover dette. Et godt eksempel på dette er SalMars investering på 55 mNOK i et kultur- og kompetansesenter på Frøya. Senteret inneholder en videregående skole og kulturhus, samt en storhall for fritidsaktiviteter. Slike investeringer bidrar til å gjøre kommunen attraktiv for ungdom og familier. I Rørvik har SinkabergHansen sponset byggingen av en flerbrukshall på 3 400 kvm med 20 mNOK.

Selskapene er også faste samarbeidspartnere for idrettsklubber i nærområdet. Eksempler på dette er at SalMar er hovedsponsor for RBK, og SinkabergHansen er hovedsponsor for det nye prosjektet med Kolstad Håndball. I tillegg kommer faste sponsormidler til de mindre idrettsklubbene.

«Mange av de store aktørene har lokale eiere og følgelig en sterk tilknytning til lokalsamfunnet. Det gjør noe med villigheten til å bidra for å bygge opp lokalsamfunnet. På dette området skiller havbruk seg fra andre næringer».

- Roger Antonsen, Økonomisjef, Frøya Kommune

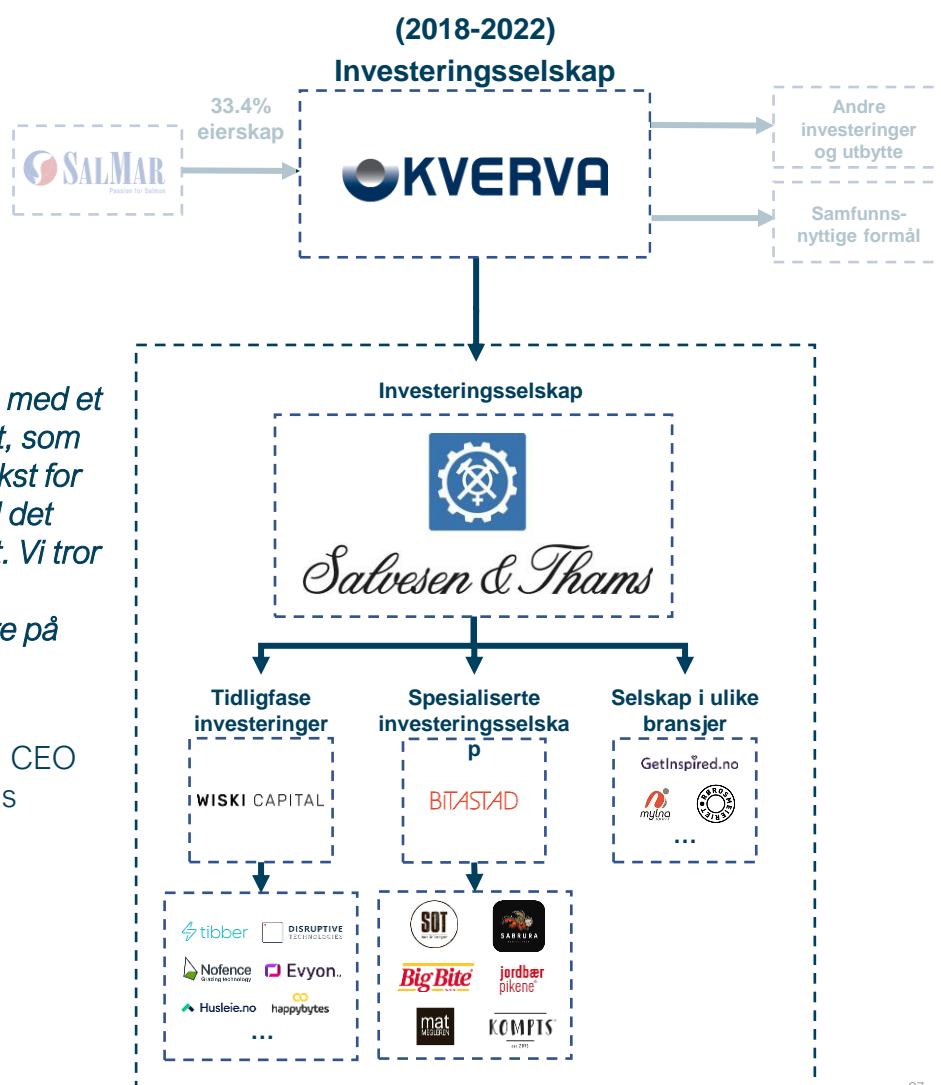
Case Salvesen og Thams: Overskuddet fra havbruksnæringen investeres lokalt.

I 2016 posisjonerte Kverva Finans AS seg i Salvesen & Thams med en eierandel på 33.4 %. Kverva er største eier i SalMar ASA, verdens neste største havbruksselskap, som gjennom sine utbytter finansierer mange av Kvervas investeringer i andre selskaper og næringer. Med eierandel fra Kverva, har Salvesen & Thams gjort en bevisst satsing på lovende selskaper i Trøndelagsregionen. Ved å etablere en portefølje av selskaper, inkludert Rørosmeieriet, Bitastad, Mylna Sport AS, B&B Entreprenør og Vitux, har selskapet lykkes med å skape en klyngeeffekt som gir økt konkurransekraft og vekstmuligheter for alle selskapene i porteføljen.

Kapitalsterk støtte fra Kverva har gjort det mulig for Salvesen & Thams å ta større risiko, og gi de enkelte selskapene i porteføljen offensive muligheter for vekst og utvikling. Selskapet har valgt å ta en offensiv tilnærming, og har heller ønsket å satse ekstra, i stedet for å være forsiktig. Dette har ført til svært gode resultater for alle selskapene i porteføljen.

Lokalt eierskap med lokal interesse

Selskapet har bevisst valgt å fokusere på selskaper i Trøndelagsregionen, da de har et fortrinn i å kjenne området godt og ha en bedre mulighet til å være fysisk tilstede og støtte selskapene i porteføljen. Selv om flere av selskapene i porteføljen har nasjonal og internasjonal drift, har Salvesen & Thams fortsatt en sterk lokal tilstedeværelse og har etablert en god dialog med politikere, øvrig næringsliv og næringsforeninger i regionen slik som på Røros. Dette har gitt selskapene i porteføljen en fordel når det gjelder å utvikle strategier som tar hensyn til lokale forhold og å utnytte lokale muligheter. Totalt sett anslår Salvesen & Thams at deres portefølje av selskaper sysselsetter omtrent 3 500 mennesker i Norge, hvorav en betydelig andel er lokalisert i Trøndelagsregionen.

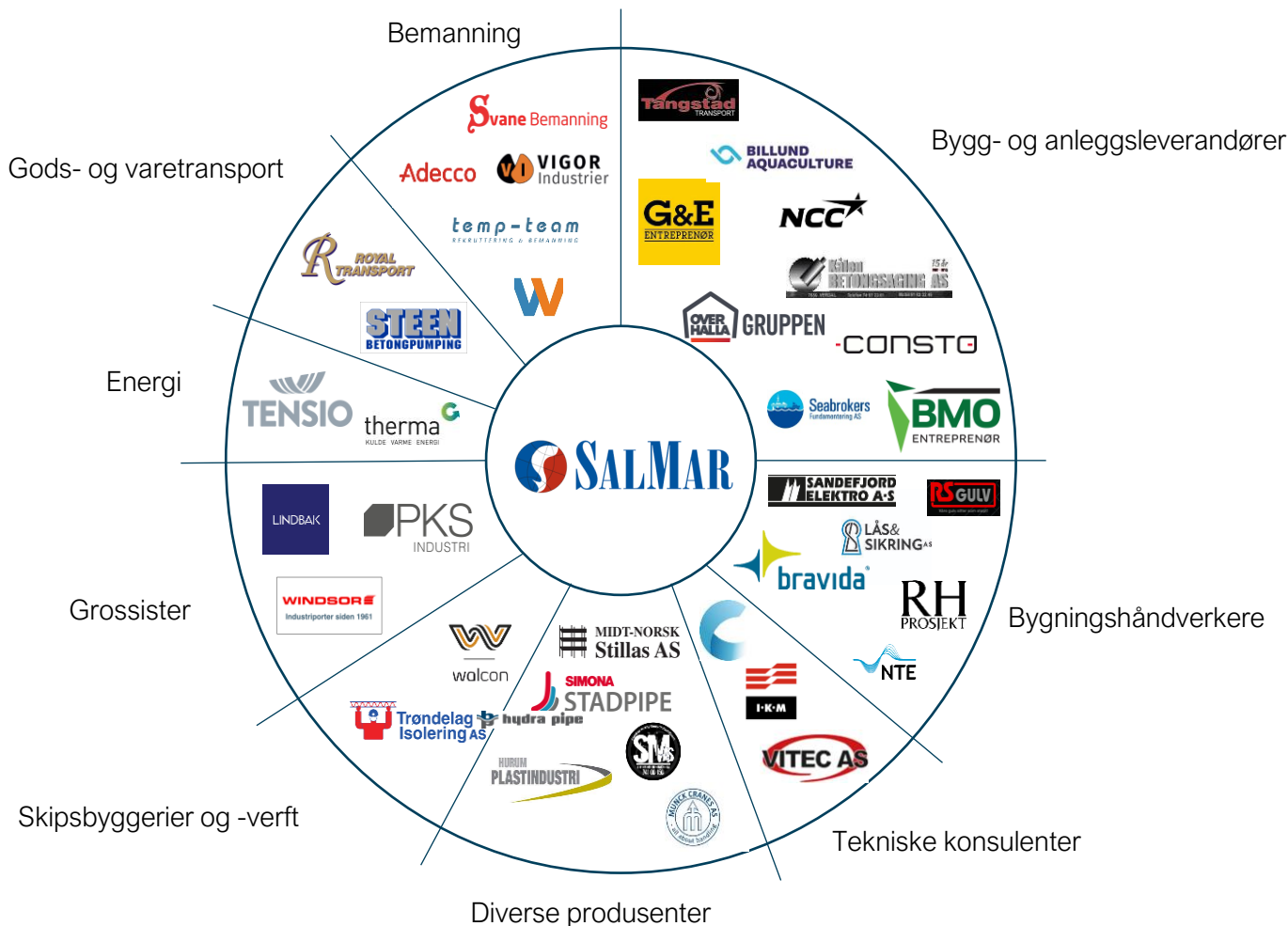
«Vi er lokale eiere, med et lokalt engasjement, som ønsker å skape vekst for virksomheter med det som utgangspunkt. Vi tror at dette påvirker virksomhetene våre på sikt med et slikt engasjement.»

Per Olav Monseth, CEO
Salvesen og Thams

Case Settefisk i Malm:

Store investeringer i næringen gir ringvirkninger i et bredt spekter av bransjer

Gjennom SalMars etablering av et av verdens største settefisk anlegg på Malm i Steinkjer, er det pr 31.03.23 over 130 ulike bedrifter som har vært innom prosjekttomten, når det er lagt ned omtrent 300 000 timeverk av totalt estimerte 500 000. Illustrasjonen viser hvordan en slik investeringer gir ringvirkninger inn i en rekke bransjer utenfor det tradisjonelle havbruket, sortert på hvilke bransjer de opprinnelig tilhører.

54%

Av involverte bedrifter har base i Trøndelag

27

Ulike bedrifter fra lokalmiljøet Malm, Follafoss og Steinkjer er registrert på prosjekttomten

«Malm var opprinnelig et gruvesamfunn som i nyere tid har vært sterkt preget av nedgangstider. Med store investeringer i lokalområdet fra Salmar og Nippon Gases har området blitt ett trekkplaster for ny næringsaktivitet og det er oppstått stor mangel på næringsareal.»

– Karl Christian Aag, vinner Stjørdals frivillighetspris 2022

03

Muligheter og utfordringer for videre vekst

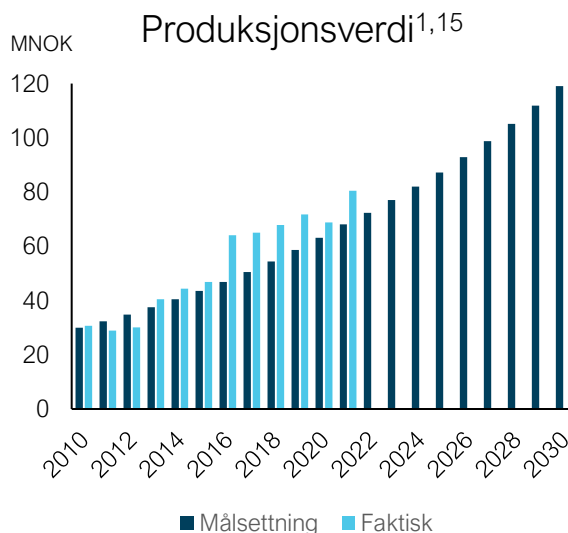
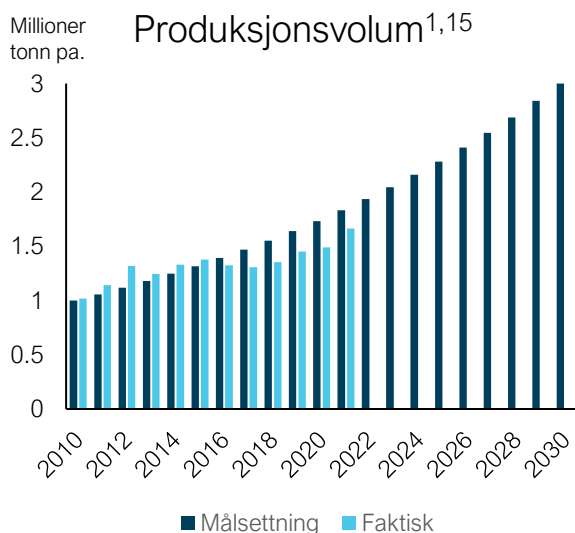
Sjømatnæringen i Trøndelag har opplevd betydelig vekst de siste årene, drevet av en økning i prisen på laks. Imidlertid er det utfordringer som må overvinnes for å oppnå videre vekst og nå de politiske målsettingene for næringen. Dette kapitlet vil utforske ulike aspekter ved sjømatnæringens muligheter og utfordringer, som omfatter politiske ambisjoner, teknologisk utvikling og miljømessige hensyn. Vi vil også vurdere innføringen av grunnrenteskatt og dens innvirkning på næringens investeringsklima og leverandørindustri.

I første del av kapitlet vil vi se nærmere på de politiske målene for sjømatnæringen i Norge. Vi vil undersøke hvor langt vi ligger bak målsettingene og diskutere strategier for å dekke gapet, inkludert økt satsning på lukkede sjøanlegg, havbruk til havs, landbasert oppdrett og leverandørindustri.

I andre del vil vi fokusere på innføringen av grunnrenteskatten og dens konsekvenser for sjømatnæringen og lokale ringvirkninger. Vi vil diskutere hvordan skatten har skapt usikkerhet i leverandørindustrien, og dens potensielle innvirkning på nye "lakseeventyr" og offshore-satsninger som kan være viktige for fremtidig vekst i næringen

Norge ligger bak de politiske vekstambisjonene innen havbruk

Rapporten «Verdiskaping basert på produktive hav i 2050» (2012) skrevet av SINTEF for en arbeidsgruppe oppnevnt av DKNVS og NTVA har i vært en stor inspirasjon når politiske mål får vekst i sjømatnæringen har blitt satt politisk i Norge. Rapporten indikerer at det er et potensial for en femdobling av marin verdiskapning fra 2010 til 2050. I de senere år har det vært stor vekst i sjømatnæringen. Men denne veksten har i stor grad vært drevet av økt pris på laks og ikke produksjonsvekst. Dette betyr at vi ligger bak skjemaet når det kommer til produksjonsvolum, men i verdiskapning ligger vi foran skjemaet. Man kan ikke legge til grunn at den store prisstigningen på laks vil fortsette de kommende årene, og man vil derfor i større grad være avhengig av økt produksjonsvolum for å få til videre i vekst i verdiskapning i næringen.

Behov for økt produksjon på

1.7 mtonn

for å nå målsetning

For å nå målene trenger

4.4%

i årlig vekstrate i produksjon

De siste 5 årene har man hatt

1.4%

i årlig vekstrate

Regjeringspartiet Arbeiderpartiet har også høye målsetninger om verdiskapningsvekst i næringen. Disse er enda høyere enn de presentert av SINTEF med mål om å doble verdiskapningen innen 2030. Dette vil kreve en årlig vekst rate på 7.1% i verdiskapning frem mot 2030.

Økt fokus på ny leverandørindustri, lukkede sjøanlegg, havbruk til havs og til lands kan dekke gapet til de politiske målsetningene

Menon Economics gjennomførte i 2022¹⁰ en analyse der de ser på hvordan ligger an i forhold til de politiske målsetningene. I alle sine scenario ligger nåværende satsninger og trender an til å ligge langt under målsetningene. Det mest optimistiske scenarioet oppnår kun 62% av ønsket vekst, mens de to andre oppnår 36% og 19%. Mye av grunnen til dette er at man opplever miljømessige og biologiske hindringer for å øke produksjonene med den teknologien vi har i dag. Menon presenterer flere områder der økt satsning kan hjelpe med å dekke dette gapet:

1. Økt satsning på ny teknologi med langt lavere miljøbelastning
2. Havbruk til havs
3. Landbasert oppdrett
4. Stimulere leverandørindustri til å ta markedsandeler i andre lands akvakultur
5. Videreføre en sterk forskningsinnsats

Grunnrenteskatt kan endre rammebetingelsene som historisk har gitt store lokale ringvirkninger

I 2023 trådte en grunnrenteskatt på havbruksnæringen i kraft i Norge. Skatten har gitt store utslag på verdien av havbruksselskapene, og store investeringer har blitt satt på vent. Det er enda usikkert hvordan denne skatten vil påvirke næringen på lang sikt, og det er for tiden stor usikkerhet om næringen fortsatt vil ha den type rammevilkårene som har skapt de store ringvirkningene fra næringen de senere årene.

«Vi ser allerede nå at det blir mindre penger til oss fra sponsorer. Slik vil også annen idrett bli rammet»

- Brage Myhren, Nestleder Hitra Fotballklubb, [Frøya.no](https://www.froya.no) 2022

Grunnrenteskatten skaper usikkerhet i leverandørindustrien

I kjølevannet av innføringen av grunnrenteskatten har flere aktører innen havbruk opplevd redusert ordreinngang og har måttet permittere ansatte. Usikkerheten har spesielt rammet bedrifter som er leverandører til havbruksnæringen og delen av verdikjeden som driver med bearbeiding av fisken. Dette er deler av verdikjeden der det ikke er naturgitt at produksjonen må ligge i Norge og nært merdene. Det er dog deler av verdikjeden som ikke skal omfattes av grunnrenteskatten, men økt usikkerhet og sterk reduksjon av lønnsomheten i sjøfasen har skapt bekymring for investeringer i den landbaserte del av verdikjeden, som f.eks. foredling.

40 mrd. NOK. i investeringer er stanset eller satt på vent i kjølevannet av innføringen av grunnrenteskatt¹⁶

Usikkerhet øker risiko og skaper høyere avkastningskrav

Innen 2030 er det en ambisjon om at Norges skal ha doblet verdiskapningen fra havbruk. For å få til dette vil nye «lakseeventyr» være viktige. I dag ser vi flere spennende havbruksnæringer i vekst som torskeoppdrett, steinbitoppdrett og produksjon av skalldyr, tang og tare. Dette er næringer som har høy investeringsrisiko. En fare for en retroaktiv grunnrenteskatt skaper usikkerhet og høyere avkastningskrav til investeringer kan føre til at Norge kan miste muligheten til å være i front på nye «laskeeventyr».

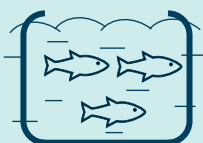
«På kort sikt vil ikke grunnrentebeskatningen påvirke oss, men vi opplever at dette bidrar til vegring blant potensielle investorer. Foreløpig er det lite penger i dette og stor risiko. Frykten for at det kan komme en grunnrenteskatt i det vi blir lønnsomme gjør at gevinsten ikke dekker opp for risikoen»

- Ole Andre Nilsen, Daglig leder i Norgesskjel

Offshore-satsningen viktig for fremtidig vekst settes under press av grunnrenteskatten

Veksten i oppdrettsnæringen har de senere årene vært drevet av økt pris på laks, og ikke økte produksjonsvolum, slik som sett på forrige side. Dette kommer av at myndighetene begrenser veksten basert på en begrenset og miljøbasert «trafikklysvest» hvor lakselus i havbruket og dens antatte effekt på ville laksebestander er avgjørende for vekst. For at oppdrettsnæringen skal vokse videre er man avhengig av å finne nye metoder og områder man kan drive oppdrett på. En av teknologiene som kan løse dette er havbasert fiskeoppdrett. En rapport fra Universitetet i Stavanger fra 2020 viser at samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer i kapitalintensiv teknologi, slik som havbasert fiskeoppdrett, kan bli ulønnsomt ved en innføring av en grunnrenteskatt. Regjeringen har foreslått at havbruk offshore ikke skal omfattes av grunnrenteskatten, på grunn av den store risikoen for denne type havbruk. Dette øker usikkerheten fordi slik skatt kan fryktes innført senere, dersom offshore havbruk blir lønnsomt

Kontaktpersoner

Spørsmål tilknyttet rapporten kan rettes til Aurora Sauar eller Ivar Refsdal

Ivar Refsdal
Ansvarlig Partner, Junior Consulting
ivar.refsdal@juniorconsulting.no

Aurora Sauar
Prosjektleder, Junior Consulting
aurora.sauar@juniorconsulting.no

Øvrig team

Brage Reier Groven
Konsulent
Junior Consulting

Andreas Urne
Konsulent
Junior Consulting

Tallak Ravn
Konsulent
Junior Consulting

Oscar Ros
Trøndelagsstiftelsen

Ove Bugten
Trøndelagsstiftelsen

Kildeliste

- [1] Akvakulturstatistikk, Fiskeridirektoratet, <https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tall-og-analyse/Akvakulturstatistikk-tidsserier>
- [2] Næringsfordeling (5-siffernivå), Kildetabell: 13470, SSB, <https://www.ssb.no/statbank/table/13470/>
- [3] Verdiskapning, Trøndelag i Tall, <https://trondelagital.no/statistikk/verdiskapning>
- [4] Eksport, Trøndelag i Tall, <https://trondelagital.no/statistikk/eksport>
- [5] Utenriskhandel med varer, Kildetabell: 08817, SSB, <https://www.ssb.no/statbank/table/08817/>
- [6] Skattelister Hele landet / Trøndelag, E24, <https://e24.no/spesial/skattelister/2021/50/>
- [7] 1,40 milliardar kroner meir i frie inntekter til Trøndelag neste år, Regjeringen, <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/140-milliardar-kroner-meir-i-frie-inntekter-til-trondelag-neste-ar/id2931566/>
- [8] Regnskaps tall for Havbruksnæringen hentet fra Proff Forvalt
- [9] RINGVIRKNINGER AV SJØMATNÆRINGEN I 2020, Menon Economics, 2021, <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2021-105-Ringvirkning-av-sjomatnaeringen-i-2020-1.pdf>
- [10] RINGVIRKNINGSANALYSE AV HAVBRUKSNÆRINGEN, Menon Economics, 2022, <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2022-96-Ringvirkningsanalyse-av-havbruksnaeringen-1.pdf>
- [11] Regnskap for ikke-finansielle aksjeselskaper, Kildetabell 08120, SSB
- [12] Regnskapstall fra Vikane Settefisk
- [13] Regnskapstall fra Refsnes Laks
- [14] Tall om havbruksrelaterte studentoppgaver, <https://www.ntnu.no/bridge/projects?query=>
- [15] Verdiskapning basert på produktive hav i 2050, SINTEF, 2012
- [16] Alders- og kjønnsfordeling i kommuner, fylker og hele landets befolkning, Kildetabell: 07459, SSB, <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/>
- [17] STOCKS OSLO, verdi av bedrifter på Oslo Børs, <https://live.euronext.com/nb/markets/oslo/equities/list> , 30.04.2023